

Юридична відповідальність: поняття, підстави, види

Правопорушення — це протиправне шкідливе чи суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність) особи, що спричиняє юридичну відповідальність.

Склад правопорушення

Юридична відповідальність — це передбачене нормами права і застосоване органами держави примусове обмеження або позбавлення правопорушника певних благ.

Мета її застосування:

- відновлення справедливості, покарання правопорушника;
- відновлення порушених прав, компенсація для потерпілих;
- виправлення та перевиховання правопорушників;
- превенція (попередження) вчинення проступків чи злочинів у майбутньому як самим правопорушником, так й іншими особами.

Стаття 58. Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх учинення не визнавалися законом як правопорушення.

Стаття 61 Конституції України

[...] Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

Стаття 62 Конституції України

Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. (презумпція невинуватості)

Стаття 68 Конституції України

[...] Незнання законів не звільняє від відповідальності.

Ремех Т. О., Пометун О. І. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2022. 176 с. / С. 45)

Види юридичної відповідальності

Галузь права	Вид правопорушення	Вид юридичної відповідальності	З якого віку настає	Стягнення та покарання
Цивільне право	цивільний проступок	цивільно-правова (майнова)	із 14 років як неповна цивільна дієздатність	неустойка, штраф, пеня, відшкодування збитків, моральної шкоди, повернення майна
Трудове право	дисциплінарний проступок	дисциплінарна	** офіційне влаштування на роботу можливе із 16 років (за особливих умов - 14)	догана, штраф, звільнення
	матеріальний проступок	матеріальна		компенсація пошкодженого / знищеного або втраченого
Адміністративне право	адміністративний проступок	адміністративна	із 16 років	попередження, штраф, конфіскація певної речі, адміністративний арешт

Кримінальне право	кримінальний проступок	кримінальна	із 16 років, за окремі кримінальні правопорушення — із 14 років	штраф, конфіскація майна, громадські та виправні роботи, заборона займатися певними видами діяльності, обмеження чи позбавлення волі, довічне ув'язнення
	злочин			

Практичні завдання

Завдання 1.

(Джерело: с. 58. — Ратушняк С. П. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2022. 272 с.)

Висловіть свої думки за допомогою методу «Незакінчене речення»:

«Для мене відповідальність — це ...»;

«Юридична відповідальність — це ...»;

«Особу притягують до юридичної відповідальності для того, щоб ...»

Завдання 2.

(Джерело: с. 44. — Ремех Т. О., Пометун О. І. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2022. 176 с.)

Чи вчинили правопорушення фігуранти ситуації?

Якщо так, то який вид відповідальності, на вашу думку, передбачено за такі дії?

Чи притягатимуть їх до юридичної відповідальності? Чому?

А. Віктор (15 років), катаючись на велосипеді, збив перехожого, який травмував руку.

Б. Катерина (17 років) поцупила з вітрини магазину дорогі сонцезахисні окуляри.

В. Валентина (16 років), яка працює на пошті сортувальницею, запізнилася на роботу з поважних причин.

Г. Мар'яна (16 років), сперечаючись з однокласником, штовхнула його. Хлопець упав і отримав струс мозку.

Д. Святозар (15 років) назбирав у лісі кошик конвалій, занесених до Червоної книги України, й торгував ними в громадському місці.

Е. Друзі 14-річна Людмила та 15-річні Стас і Сергій увечері зупиняли перехожих на центральному майдані міста й наполегливо просили гроші на утримання безпритульних собак.

Завдання 3.

(Джерело: с. 55. — Ремех Т. О., Пометун О. І. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2017. 224 с.)

Установіть відповідність між прикладами правопорушень і видами юридичної відповідальності.

- 1 куріння в громадських місцях
- 2 давання хабаря
- 3 пошкодження чужого майна
- 4 систематичне невиконання трудових обов'язків

- А кримінальна відповідальність
- Б адміністративна відповідальність
- В дисциплінарна відповідальність
- Г матеріальна відповідальність
- Д цивільно-правова відповідальність

Завдання 4.

(Джерело: с. 58. — Ратушняк С. П. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2022. 272 с.)

Визначте вид юридичної відповідальності:

- А. За появу на роботі у нетверезому стані охоронцю Н. було оголошено догану.
- Б. Майстер зобов'язаний відшкодувати підприємству вартість електродріля, вкраденого ним, що було встановлено судом.
- В. За грабіж, відкрите вилучення чужого майна, громадянку С. було засуджено до 4 років позбавлення волі із конфіскацією майна.
- Г. За нецензурну лайку в автобусі та образливе чіпляння до пасажирів на молодих людей Марину та Дмитра за рішенням суду було накладено штраф у розмірі по 136 гривень з кожного.
- Ґ. За невчасне повернення кредиту фірма А сплачує неустойку у формі пені фірмі Б.
- Д. Верховний Суд України позбавив двох народних депутатів депутатських мандатів через порушення вимог щодо несумісності (продовжували працювати головами районних державних адміністрацій).
- Е. За вчинення злочину законодавчий орган держави усунув президента з посади у порядку імпічменту.
- Є. За безпідставну невиклату заробітної плати робітникам заводу протягом 2-х місяців директора заводу було покарано штрафом у сумі 3000 гривень.

Завдання 5.

(Джерело: с. 45. — Ремех Т. О., Пометун О. І. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2022. 176 с.)

Пригадайте літературний твір чи фільм, де йдеться про правопорушення. Які наслідки це мало для особи, яка його вчинила?

Завдання 6.

(Джерело: с. 56. — Ремех Т. О., Пометун О. І. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2017. 224 с.)

Виберіть один із конституційних принципів юридичної відповідальності, викладених у статтях Конституції України й поясніть його своїми словами.

Завдання 7.

(Джерело: с. 56. — Ремех Т. О., Пометун О. І. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2017. 224 с.)

Перегляньте інтернет-новини або друковані ЗМІ за минулий тиждень і знайдіть публікації (опис, повідомлення, репортаж) про ті чи ті правопорушення.

Зверніть увагу на те, який вид відповідальності накладено на особу, винувату у вчиненні правопорушення.

Підготуйте короткий огляд однієї з таких історій за схемою:

Назва джерела	Яке правопорушення вчинено	Який вид юридичної відповідальності застосовано

Рекомендовані джерела

Підручники, посібники

- Кишеньковий довідничок. Основи права. / Авторі-упорядники Бармак М. В., Бармак О. Я. Тернопіль : АСТОН, 2018. 416 с.
- Наровлянський О. Д. Основи правознавства: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2022. 176 с.
- Ратушняк С. П. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2022. 272 с.
- Ремех Т. О., Пометун О. І. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2022. 176 с.
- Фісун Е. Г. Дидактичні матеріали з правознавства. Полтава, 2016. 109 с.